

Projectbeschrijving Handreiking Webarchivering

Concept, ter review

Versiegeschiedenis			
Versie	Datum	Auteur	Beschrijving
1	21-07-2017	Natasja Pels	Intern concept.
2	25-07-2017	Erik Saaman	Aangepast intern concept
3	02-08-2017	Natasja Pels	Openbaar concept voor discussie in het kennisplatform webarchivering

Deze notitie beschrijft de opdracht voor opstellen van een handreiking webarchivering, door het Nationaal Archief (NA) in opdracht van de Minister van OCW. Het doel van de notitie is het informeren van de verschillende belanghebbenden over deze ontwikkeling. Vragen en reacties op deze opdrachtbeschrijving kunnen gericht worden aan contact@nationaalarchief.nl. Waar nodig zal de opdrachtbeschrijving hierop aangepast worden.

1 Aanleiding

Overheidswebsites vallen onder de werking van de Archiefwet. Dit betekent dat websites van de overheid gearchiveerd moeten worden. Eind 2016 heeft de Erfgoedinspectie (EGI) onderzocht in hoeverre dit daadwerkelijk gebeurt bij de centrale overheid¹. Conclusie van dit onderzoek is dat overheden hun websites en social media onvoldoende archiveren. Dit leidt tot verlies van informatie en is een (juridisch) risico. De belangrijkste redenen daarvoor zijn volgens de EGI:

- Het ontbreekt aan een beleidskader en aan specificaties. Mede daardoor hebben overheidsorganisaties onvoldoende handvatten;
- Er is onvoldoende kennis bij de archiefvormers;
- De taakverdeling tussen Nationaal Archief, Koninklijke Bibliotheek en de Dienst Publiek en Communicatie is onduidelijk.

Dit rapport leidde tot Kamervragen en daarmee tot een Kamerbrief² waarin de Minister van OCW toezegt:

- De Algemene Rijksarchivaris³ stelt een handreiking op en neemt die in beheer, gericht op de archivering van websites en uitingen op sociale media.

---

¹ Zie het rapport 'Webarchivering bij de centrale overheid': <https://www.erfgoedinspectie.nl/publicaties/rapport/2016/12/8/rapport-webarchivering>.

² Zie <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2016/12/14/kamerbrief-over-webarchivering-bij-de-centrale-overheid>

³ De Algemene Rijksarchivaris staat aan het hoofd van het Nationaal Archief.

- In samenwerking met CIO-Rijk zal er tevens een voorstel komen ten behoeve van implementatie van een archiveringspraktijk voor deze media bij organisaties binnen de centrale overheid.

Dit document beschrijft de invulling van de eerste van deze twee toezeggingen: de ontwikkeling van de handreiking webarchivering door het Nationaal Archief. Het implementatieplan zal, samen met de CIO-Rijk, worden opgesteld zodra de eerste versie van de handreiking is opgeleverd.

2 Doel en doelgroep

In lijn met de conclusies van de EGI is het doel van de handreiking webarchivering:

Overheidsorganisaties beschikken over de richtlijnen en kennis die ze nodig hebben om websites te archiveren (conform de Archiefwet) en passen deze kennis toe. Zodat de inhoud van overheidswebsites toegankelijk is en blijft, voor iedereen die daar belang bij heeft en voor zolang als noodzakelijk.

Onder 'website' wordt hier verstaan een verzameling samenhangende webpagina's (HTML-documenten) met bijlagen (zoals afbeeldingen, tekstdocumenten en video's) die via het internet te raadplegen zijn. Onder 'webarchivering' wordt hier verstaan alle handelingen die nodig zijn om ervoor te zorgen dat een website voldoet aan de Archiefwet⁴.

De handreiking zal bruikbaar zijn voor alle overheidsorganen die vallen onder de werking van de Archiefwet. Zowel binnen de centrale als de decentrale overheid. Het implementatieplan dat volgt op de handreiking zal alleen gericht zijn op de centrale overheid.

Volgens de Archiefwet is een overheidsorganisatie die verantwoordelijk is voor de informatie op een website ook verantwoordelijk voor het (laten) archiveren van die website. Daarom is de handreiking bedoeld voor deze zogenaamde archiefvormers. De handreiking is daarmee niet bedoeld voor organisaties die websites van andere organisaties archiveren (de collectievormers en archiefinstellingen). Deze krijgen er mogelijk wel mee te maken in hun contacten met de archiefvormers.

De handreiking is primair bedoeld voor de ontwerpers van de informatiesystemen (processen en applicaties) die overheidsorganisaties gebruiken voor het publiceren van informatie op websites. Onder 'ontwerper' wordt verstaan elke functionaris die mede bedenkt hoe deze informatiesystemen ingericht worden. Zoals adviseurs, informatiemanagers, functioneel beheerders, architecten en inkoopers. Het zijn de ontwerpers die de eisen van de Archiefwet vertalen naar de inrichting van processen en applicaties.

De handreiking is secundair bedoeld voor de opdrachtgevers van de informatiesystemen. Zodat zij in staat zijn onderbouwde beslissingen te nemen over de voorstellen van de ontwerpers. Voor dat doel zal de handreiking een algemene inleiding bevatten die zowel op de opdrachtgevers als ontwerpers gericht is.

3 Scope

Websites worden voor diverse doelen gebruikt en verschillen in de onderliggende technologie. Aan de ene kant zijn er eenvoudige statische websites die gebruikt worden voor de publicatie van informatie. Aan de andere kant zijn er complete applicaties in de vorm van een website. Daartussenin zijn allerlei varianten. Deze verschillende vormen van websites vergen vaak een andere aanpak van archiveren. Waar ook niet altijd een bewezen aanpak voor handen is. Het is ondoenlijk om alle vormen van websites in een eerste versie van de handreiking te behandelen. De handreiking zal daarom gefaseerd opgeleverd worden.

---

⁴ Merk op dat de EGI in haar onderzoek een beperktere definitie van 'webarchivering' gebruikt: "een containerbegrip voor het binnenhalen en bewaren van websites." Binnenhalen en bewaren is slechts één van de aspecten van archivering volgens de Archiefwet.

De eerste versie van de handreiking richt zich op de basisvragen die er nu zijn omtrent webarchivering van eenvoudige websites. Door bij de basis te beginnen worden snel aantal concrete en dringende vragen beantwoord waardoor archiefvormers voldoende kennis en handvaten krijgen om de archivering van hun websites goed te gaan regelen. Deze eerste versie van de handreiking zal bestaan uit:

- Een algemene inleiding over de concepten en achtergronden van (web)archivering;
- Een stappenplan voor het verzorgen van webarchivering binnen de eigen organisatie

De eerste versie van de handreiking beperkt zich tot de definitie van webarchivering zoals gebruikt in het inspectieonderzoek van de EGI en het type websites dat voor dat onderzoek is geïnspecteerd:

Het binnenhalen (harvesten), bewaren en beschikbaar stellen⁵ van websites die gebruikt worden voor de publicatie van openbare overheidsinformatie, en die voldoen aan de gangbare kwaliteitseisen voor websites⁶.

Buiten de scope van de eerste versie van de handreiking vallen:

- Interactie tussen de overheid en de gebruikers van de overheidswebsites (zoals een persoonlijk opgevraagde pagina). Deze interactie kan niet gearchiveerd worden door alleen de website te bewaren.
- Niet openbare delen van websites (waarvoor moet worden ingelogd). Voor de beschikbaarstelling van besloten delen van een website zijn aanvullende technieken nodig die de archivering compliceren.
- Dynamische content waarvoor interactie met de webserver nodig is (server site scripting), (bijvoorbeeld een zoekfunctie). Deze dynamische content kan niet gearchiveerd worden door alleen de webpagina te bewaren.
- Social media die geen website zijn maar een eigen applicatie gebruiken (zoals WhatsApp). Hiervoor zijn andere technieken nodig, die vaak ook verschillen per platform.
- Verbeteringen aan de website zelf (zoals het gebruik van open standaarden en het toevoegen van ontbrekende metadata) die nodig zijn om te voldoen aan de Archiefwet. Een deel van de archiefwettelijke verplichtingen kan niet ingevuld worden door alleen het bewaren van de webpagina's. Er zijn dan ook verbeteringen aan de webpagina's zelf nodig. Die verbeteringen vergen een ander type maatregelen die door andere actoren worden uitgevoerd.
- Het bewaren van gerelateerde informatie die niet in de website zelf is opgenomen (zoals de notulen van de webredactie of het functioneel ontwerp van het CMS). Deze informatie is wel relevant om de context van een website te kunnen interpreteren. Maar vergt een ander soort maatregelen dan het bewaren van websites.
- Vervroegde overbrenging van gearchiveerde websites (dat wil zeggen eerder dan de wettelijke termijn van twintig jaar). Dat vergt beleidswijzigingen aan de manier waarop invulling wordt gegeven aan de Archiefwet. Het bestaande beleid is het uitgangspunt bij de handreiking.
- Selectiebeleid. Het huidige selectiebeleid en de vastgestelde selectielijsten zijn het uitgangspunt bij deze eerste versie van de handreiking.

---

⁵ Beschikbaar stellen is geen onderdeel van de definitie in het EGI-rapport.

⁶ Zoals het gebruik van open standaarden, eisen aan informatiebeveiliging, toegankelijkheidseisen, Wet Bescherming Persoonsgegevens/Algemene Verordening Gegevensbescherming, Wet Hergebruik Overheidsinformatie en de richtlijn bouwkwiteit.

4 Uitgangspunten

Voor de handreiking gelden de volgende uitgangspunten:

- Het gebruik van de handreiking veronderstelt minimale voorkennis over archivering. Wel wordt uitgegaan van basiskennis over de manier waarop websites gemaakt en beheerd worden.
- De handreiking bevat eenduidige en voor de hele doelgroep begrijpelijke instructies voor het inrichten van webarchivering.
- De handreiking heeft antwoord op veel voorkomende vragen vanuit de doelgroep, voor zover deze binnen de scope vallen.
- De handreiking sluit nauw aan bij DUTO⁷ en de andere door het NA beheerde kennisproducten. Waar nodig om dat te bereiken worden er bij het opstellen van de handreiking ook wijzigingsvoorstellen voor de andere kennisproducten gedaan.

5 Fasering

De handreiking wordt gefaseerd ontwikkeld. Waarbij het uitgangspunt is dat bestaande kennis zo snel mogelijk beschikbaar komt, waarna deze direct in de praktijk getoetst wordt bij verschillende archiefvormers. Het NA is beschikbaar als adviseur voor deze praktijkcasussen. Zodat eventuele onduidelijkheden, onjuistheden en omissies in de handreiking ondervangen worden. Op basis van de praktijkervaringen en verder ontwikkelende kennis wordt de handreiking geregeld verbeterd en uitgebreid.

Als fasering voor de handreiking is voorzien:

- Consultatieversie (september 2017)
- Vastgestelde versie (na consultatie, verwacht november 2017)
- Eerste uitbreiding op basis van praktijkervaringen (juli 2018)
- Verdere uitbreiding van de scope. Volgorde nader te bepalen op basis van praktijkvragen en beschikbare kennis (verschillende versies, startend eind 2018)

6 Ontwikkeling en beheer

De handreiking wordt ontwikkeld door het NA . Samen met een werkgroep van betrokkenen en belanghebbenden. Zoals medewerkers van archiefvormers, archiefinstellingen, dienstverleners en consultants.

Een eerste concept van de handreiking wordt naar verwachting eind september opgeleverd. Waarna een openbare review volgt. Op grond van de reviewcommentaren wordt de eerste versie van de handreiking opgeleverd. Voor elke openbare review geldt:

- Iedereen mag deelnemen. Nadrukkelijk worden leveranciers (van systemen en diensten) uitgenodigd voor de review.
- Bij voorkeur worden reviews per organisatie of groep organisaties gebundeld ingeleverd.
- Tegelijk met de eerstvolgende openbare versie worden de commentaren gepubliceerd samen met een verantwoording over de manier waarop de commentaren zijn verwerkt.

Nadat de handreiking gereed is, zal hij ook beheerd worden door het NA. Onder beheer worden alle activiteiten verstaan ter bevordering van het gebruik en effectiviteit van de handreiking. Zoals communicatie, voorlichting, kennisdeling, inhoudelijke doorontwikkeling, etc.

De handreiking zal blijvend door ontwikkelen. Voortdurend zullen op basis van ervaringen en gebruikerswensen verbeteringen en uitbreidingen worden aangebracht.

---

⁷ DUTO is een standaard programma van kwaliteitseisen voor de duurzame toegankelijkheid van overheidsinformatie. Zie <https://wiki.nationaalarchief.nl>.

Alle documenten, discussies, vragen en reviews worden geplaatst op het Kennisplatform Webarchivering op PLEIO⁸.

Iedereen die een belang heeft bij de handreiking kan deelnemen aan de werkgroep. Zij kunnen zich aanmelden bij het Kennisplatform of zich opgeven bij: contact@nationaalarchief.nl.

7 Planning

De handreiking wordt ontwikkeld volgens agile principes. Dat wil zeggen dat het realiseren van het doel voorop staat, gegeven de context waarbinnen de handreiking gebruikt zal worden en de middelen die beschikbaar zijn voor ontwikkeling. Waar nodig worden de planning en resultaten daarbij aangepast.

Initieel zijn de volgende tussenresultaten voorzien voor het ontwikkelen van de eerste versie:

- Informatiebijeenkomst (heeft 29 juni 2017 plaatsgevonden);
- Een outline (raamwerk) waarin de onderdelen zijn beschreven waaruit de handreiking zal bestaan zijn;
- Een algemene inleiding over concepten en achtergronden van webarchivering;
- Een stappenplan waarin de stappen zijn beschreven die een overheidsorganisatie moet doorlopen om zijn websites te archiveren;
- Openbare review op de concept handreiking;
- Definitief concept. Inclusief verantwoording hoe het reviewcommentaar is verwerkt;
- Lijst met openstaande vragen waar de handreiking nog geen antwoord op geeft;
- Roadmap voor toekomstige uitbreidingen van de handreiking;
- Vaststelling van de eerste versie van de handreiking door de standaardisatieraad;
- Opstellen reactie aan de Kamer over de eerste versie van de handreiking;
- Toepassing van de handreiking bij minimaal twee praktijkcasussen;
- Tweede versie van de handreiking, uitgebreid en verbeterd op basis van de praktijkervaringen;

Alle tussenproducten worden gedeeld op het kennisplatform webarchivering en staan daar open voor discussie.

8 Governance

De handreiking wordt ontwikkeld en beheerd in opdracht van de minister van OCW en wordt als kennisproduct onderdeel van de zakelijke dienstverlening van het NA. Sturing op de ontwikkeling en het beheer vindt plaats via de governance voor de zakelijke dienstverlening.

De interne opdrachtgever is de directeur Digitale Infrastructuur en Adviesdiensten (DIA) van het NA. De ontwikkeling en beheer van de handreiking wordt uitgevoerd door het beheerteam kennisproducten, volgens de daarbinnen gangbare werkafspraken.

De handreiking wordt ter vaststelling aangeboden aan de standaardisatieraad van het NA. De standaardisatieraad bestaat uit archiefvormers binnen alle bestuurslagen en archiefinstellingen op directieniveau. De raad vertegenwoordigt de belangen van organisaties die gebruik maken van de kennisproducten.

De standaardisatieraad stelt het definitieve concept van de handreiking vast als de te publiceren en beheren versie. Daarbij ziet de standaardisatieraad erop toe dat alle belangen en opvattingen gehoord zijn en naar behoren zijn gewogen. Zodat de kans op brede acceptatie en implementatie maximaal is. In het geval van blijvende meningsverschillen onder belanghebbenden zal de standaardisatieraad een keuze maken. Na vaststelling heeft de handreiking de status van professioneel advies aan alle overheidsorganisaties. De standaardisatieraad heeft niet de bevoegdheid om de handreiking als verplichtend vast te stellen. Maar kan het daarvoor wel voordragen bij het Nationaal Beraad Digitale Overheid.

---

⁸ Zie <https://informatie2020.pleio.nl/groups/profile/48637242/kennisplatform-webarchivering>

Wijzigingen die implicaties hebben voor de organisaties die de handreiking toepassen zullen, na een openbare review, steeds voor goedkeuring aan de standaardisatieraad worden voorgelegd. Wijzigingen die alleen gericht zijn op het verbeteren van de bruikbaarheid van de handreiking worden zonder consultatie van de standaardisatieraad doorgevoerd.